
The Antiphysical Review

Founded and Edited by M. Apostol

71 (2003)

ISSN 1453-4436

Ultima Iarna a lui Adrian Grigore (Albatros, Bucuresti 2003)

M. Apostol

Department of Theoretical Physics, Institute of Atomic Physics,
Magurele-Bucharest Mg-6, POBox Mg-35, Romania
email: apoma@theory.nipne.ro

Este si a mea. A intregii cercetari stiintifice din Romania. Mi-am regasit in aceasta carte colegii, colaboratorii, prietenii, familia. Si m-am regasit pe mine, ca intr-o oglinda.

Domnul dr Adrian Grigore este un mare prozator. Un admirabil artist al vorbei. Adrian Grigore vorbeste despre lucruri complicate, ce au multiple determinari si conotatii, in limbajul etern al simboalelor. Aceasta se numeste putere de evocare, capacitate de transmitere a unui flux bogat de informatie, cu rezonante general umane, abilitate de transfigurare in vorba a celor abia presimtite, numai astfel deslusite ca adevarate conform cu natura lor. Dintr-o simtire ce ne roade adinc, dar pe care noi, cei fara harul lui, abia o putem aproxima cu vorba, Adrian Grigore face imagine clara si adevarata. Ne recunoastem cu totii in vorbirea lui, si de aceea ne face pe toti recunoscatori lui si artei sale. Adrian Grigore este un mare creator de imagini rationalizate de vorba. Fraza lui este clara, precisa si eleganta, impecabila si proprie. Fiecare fraza isi atinge tinta, nici o rostire nu este alaturi. Cartea este o succesiune compacta de lucruri bine spuse, adevarat spuse, tinte lovite dupa tinte lovite, intr-o lunga si sustinuta serie. Adrian Grigore are, deasupra a orice altceva, proprietatea cuvintului. Orice ar spune simti ca intr-adevar acel lucru trebuia spus asa, si este ceea ce noi toti cautam fara succes. Acolo unde noi ceilalti vorbim numai aproximativ, Adrian Grigore vorbeste limpede, clar, exact, corect si riguros. Faptul ca ii reuseste ne adevereste ca arta exista. Adrian Grigore este unul dintre putinii, foarte putinii, pe care arta il iubeste. Inclina sa cred ca arta l-a ales dintre cei multi pentru sinceritatea cu care el este crestin si om de stiinta.

Ca orice prozator mare Adrian Grigore scrie despre ce-l doare. Cu acest al treilea roman a ajuns, in fine, si la durerea noastra: cum o politica proasta a distrus si distruge cercetarea stiintifica in Romania. Din ura.

Natura umana e conflictuala. Luptam zilnic, instinctual, pentru o bucata de piine, pentru un pahar cu apa, pentru un adapost, pentru un echilibru chimic. Aceasta lupta o duc moleculele din noi, aflate in permanent dezechilibru, in permanenta dezordine. Dumnezeu a lasat pe lume miscarea. Lumea noastra este atomica. Atomii si moleculele sint in permanenta miscare. Noi, oamenii, sintem expresia dezordinii eterne a acestor atomi si molecule. Il uram pe cel de langa noi pentru ca, desi ne seamana, e diferit, e altul. In miscarea lor eratica, parte din moleculele noastre doresc sa-l atraga, parte doresc sa-l respinga. De aici conflictul, ura. Razboaiele pornesc dintr-o chimie, de-aia vor fi vesnice, ura este expresia umana a acestei chimii dezechilibrate. Iar teoretizarile razboinice sint tot ce poate fi mai dezordonat in ordinea intelegerii.

Ura este universala, in natura ei. Si noi, cercetatorii stiintifici, urim poate politica proasta ce ne distruge. Cel putin eu o dezavuez profund, pe ea si pe cei ce sint nevoiti sa o conduca, pentru incompetenta lor, pentru incapacitatea lor in serviciul public, pentru ignoranta, lacomia, viclenia,

inselaciunea pe care le fac publice, le practica si le profeseaza, pentru faptul ca nu inteleg, nu tin minte, nu realizeaza, nu pot sa faca o conexiune simpla intre doua lucruri, sint lipsiti de viziune si de o minima decanta. Pentru lipsa lor de credinta in parintii lor, in copiii lor, in stramosii si descendentii lor, pentru lipsa lor de credinta in Dumnezeu si in natura divina a lucrurilor acestei lumi. Ii uram poate, ii dezavuez cert, dar ne abtinem de la a-i distruge. Daca am practica-o, distrugerea, cum perfect spune Adrian Grigore, ne-ar aduce o imensa nefericire. Asta ne invata stiinta noastra, asta se dobindeste in cercetarea stiintifica, asta e si invatatura crestina.

Pentru ca dezordinea haotica a lumii si naturii noastre atomice, in ea insasi, ura pura, ne-ar distruge simplu. Raul pe care il putem produce lasindu-ne in voia miscarilor atomice nu da gres niciodata. Cei ce il practica sint total nefericiti. Sa privim cu atentie pe guvernantii inraiti. Ne apare clar ca le apare foarte clar cit de inconsistenta e pozitia si politica lor. Ceea ce-i nefericeste profund, ii face sa greseasca si mai mult, ii afunda si mai mult in marasmul incoerentei.

Exista remediu. De aia exista Dumnezeu, de aia exista stinta, pentru a limita raul, pentru a-i tine piept, pentru a izbindi si a ne izbavi, pentru a ne salva, noi toti, inclusiv sufletele celor trecuti si celor viitori. Cercetarea stiintifica condusa in lumina lui Dumnezeu, catre cunoastere, pricepere si intelepciune, este calea.

Pentru ca pe langa molecule mai exista si intelegerea lucrurilor. Intelegerea e posibila si aduce izbavirea. Intelegerea este ordonarea celor ce sint, sediul ei este in suflet, sufletul este de la Dumnezeu. Intelegerea lucrurilor este calea spre echilibru, spre liniste, este impacarea cu Dumnezeu. Cercetarea stiintifica este intelegerea lucrurilor. Odata intelese in dezordinea lor, moleculele se potolesc. Si ura dispare din sufletul nostru. Se aseaza linistea si pacea. Stiinta si tehnologia, pe care noi oamenii le practicam de citeva secole, ne-au adus multe lucruri bune. Societatea umana actuala este eminenta stiintifica si tehnologica. Depindem astazi vulnerabil de stiinta si tehnologie. Desigur ca stiinta si tehnologia ne-au invatat si cum sa facem raul, pentru ca nu poti sa linistesti bine moleculele daca nu cunosti adinc miscarea lor eratica, dar asta este tocmai invatatura ce ne arata cit de rau e sa faci rau.

Dupa 1989 o serie de personaje ce incercau sa governeze Romania au fost preocupati sa prade presupusa avere a lui Ceausescu. Au deschis larg granitele Romaniei catre barbari internationali cu care s-au inhaitat, au furat si au tocat toata agoniseala de 50 de ani a acestei populatii, au cotrobait prin cufere dupa ceasornice de mina elegante, dupa cravate si pantofi asortati la bratară de la ceas. Au rascolit toata Primaverii dupa prada, si toata tara. Moleculele lor se agitau. Erau lacomi, voiau sa aiba, si nu stiau ce vor, nici unde sa gaseasca. Sufereau si praduiau. Nu s-au potolit nici acum.

Convingerea fundamentala a acestor nefericiti, ce se perpetueaza de la un regim politic la altul dupa 1989, este ca pe Platforma de la Magurele exista ceva bun, ceva special, ceva ce te imbogateste, multumeste, satisface, adoarme, izbaveste, te face fericit. Intr-adevar, avem ascunse in beciurile de la Magurele o piatra filosofala (sau mai multe), un potir al lui Graal, noi astia de la Magurele ce atingem facem aur, avem o oaie, si citiva berbeci, cu lina de aur. Ateptam argonautii. Din aceasta convingere, cei lacomi si nesatui ne urasc. Exista planuri ferme ale unor guvernanti amatori de a lichida Platforma Magurele. Ce-i opreste inca este lipsa unui lichidator de incredere, destoinic. Nu e usor de gasit. Gura lor este inca prea mica pentru o bucata asa mare.

Intr-adevar, avem ceva important la Magurele. Intelegerea lucrurilor, cercetarea stiintifica. Nu toti in egala masura, unii mai mult, altii mai putin. Dar n-o tinem ascunsa, este la indemina oricui, o oferim tuturor gratuit. Calea spre ea sintem noi, cei de la Magurele. Intelegerea se invata, asa cum am invatat-o noi de la cei dinaintea noastra tot asa ii invatam si noi pe altii. Omul invata de la altii, din carti, dar mai ales din el, de la Dumnezeu.

În iarna lui 2002 guvernanti impropri ai României, falsi administratori locali, nepăsarea, indolenta, lacomia, ignoranta, impotenta și ura au ales să distrugă Biblioteca de la Institutul de Fizică Atomică de pe Platforma Magurele. Blocul Turn ce o adaposteste a rămas neîncalzit, țevile cu apă s-au spart, apa a înghețat pe cărți, straturi groase de 1-2 cm, stalactite și stalagmite pe tavan, gheata de 3 cm pe podea. Biblioteca a devenit o peșteră. În concepția acestor lichidatori, noi, cercetătorii de la Magurele, lipsiți de plăcerile noastre egoiste de a citi cărți, am fi cedat în sfârșit, am fi scos pe piața aurul, podoabele, sculele, acareturile, patrimoniul, terenurile, în fine toată averea, și ei ar fi fost primii care să le acapareze. Urma să ne fi fost iarna cea din urma, Ultima Iarnă.

Adrian Grigore își începe cartea cu acest îngheț. Personajul lui, un cercetător autentic, ținut de nebun de mai toată lumea proastă (și eu am fost și sint ținut de nebun de neamul prost) aluneca pe gheata din bibliotecă, se lovește la cap, și astfel își începe o călătorie imaginară în lumea înțelegerii, lumea lui, a mea, a noastră a celor științifici, a celor sinceri și credincioși. Pentru că știința nu este decât exercitiul deplin al sincerității și al credinței în Dumnezeu.

Credința cercetătorului e că biblioteca s-a distrus, că Blocul Turn e paraginit și pustiu, că Platforma de la Magurele e o gramada de moloz și fiare vechi din cauza că oamenii au pierdut știința sacra, știința adevărată, autentică, scrisă în cărțile vechi de la Ninive, și porunca lui e să strabată veacurile până la Ninive și să salveze cărțile cele vechi și sfinte. Într-adevăr, noi pierdem zi de zi, ceas de ceas, "spontan și în proporție de masă", știința și cunoașterea la Magurele. Îmbatrinim, tinerii sint alungați unde-or vedea cu ochii, cărți nu mai avem, echipamente de laborator nu, salarii nu, curent electric nu, apă curentă nu, avem în schimb tot felul de personaje sub formă de falsi directori, falsi lideri, falsi responsabili, falsi sefi, unul mai netrebnic ca altul. Am mai rămas foarte puțini dintre cei buni. Turnatori de securitate și poliție politică, lepre, scribe, jigodii, lichele, bilbiți, fonfi, surzi, cocosati, schilozi, impotenti, scursura canalelor publice mi se arată că tot încercam să se perinde de mult timp încoace la conducerea Platformei Magurele. Secretari de partid. Nu neaparat din '89, de mult mai înainte.

Platforma de la Magurele a ajuns în această situație dezastruoasă pentru că a fost croită rău la începuturile ei din 1950, pentru că a fost orientată în continuare rău, și pentru că aproape nimeni nu găsește înțelesul ei. Cu excepția citorva, foarte puțini, printre care Adrian Grigore.

Un escroc sentimental și aventurier, o mediocritate ce-și făcea cariera științifică cu mina de lucru angajată, un repetent și o serie de "beobisti", iată pe mina cui mi s-a arătat că a fost Platforma Magurele. E de mirare și e o minune cum s-au obținut atâtea și atâtea rezultate științifice remarcabile la Magurele, cînd cercetarea științifică acolo a fost politizată la extrem.

Personajul lui Adrian Grigore povesteste cum îl bateau, periodic, tortionarii securității. Cred. Fiindcă eu însumi am fost aproape de o situație similară. Pe vremuri, la Magurele era obiceiul să fie aleși lideri de sindicat cei mai tineri, în bataie de joc. La începuturile mele n-am scapat. Dar am vrut să le dau o lecție "tovarasilor" mei, și mi-am luat treaba în serios. (Eu sint comunist, împreună cu Einstein, cred că omul nu trăiește numai cu piine, totuși trebuie să avem o sansă, societatea trebuie să-și gospodărească bunurile de interes comun în comun, nu dezordonat, nu cred în lacomie ca motor al societății, cred în generozitate, în echilibru, în lumină pentru toți, cred că cei buni trebuie să lucreze pentru cei slabi; e posibil, cum s-a văzut). Am început să iau în serios legile, ca lider de sindicat, am devenit repede incomod, partidul a hotărât să mă dea jos (eu sint comunist, nu pecerist!), în trei rînduri a încercat, n-a reușit, oamenii m-au tot votat (în deridere). Într-un rînd, cu ocazia unei astfel de înlaturări esuate, am fost chemat la partid, și acolo un prieten de-al meu, mai batrin, pe vremea aceea cu funcție, împreună cu alți citiva mi-au pus lampa în ochi și mi-au cerut răsplată, staruitor și amenințator să abdic. Am refuzat, și am înțeles că lipsea numai un ordin marunt să nu fiu luat la bataie. După trei ani au reușit să mă

dea jos de la sindicat, dar am inteles clar ca nu se dau in laturi de la batai, schingiuri, crima si omor. Acesti tortionari, acesti semeni de-ai nostri, au distrus fizic multe vietii la viata lor.

Tortionarii de ieri isi plimba si astazi stafiele pe la Magurele. Pe stafia celui cu lampa am ajutat-o mai tirziu, m-am imprietenit cu ea.

De altfel m-am imprietenit cu foarte multi, aproape toti prietenii mei sint cei care au fost, si sint, pusi sa ma supravegheze, sau care o faceau din proprie initiativa, sa faca bine patriei. Pentru mine, viata in cercetare stiintifica romaneasca a fost si este o lunga, grea si obositoare inchisoare. Acesta este canalul meu. Din batai scapi sau mori, dar supravegherea zilnica se rabda greu. Si acum sint vizitat aproape zilnic de oameni care iau notite. Clampaneam energic in sedinte, peste tot, pe unde apucam, criticam si critic ca si acum, eram contra politicii, etc, si nu stiau ce sa faca cu mine. Pentru ca simteau ca am dreptate pe jumatate, si se codeau sa ma infunde definitiv. Daca s-ntoarcea regimul, deveneam poate valabil? N-ar fi timpul trecut, desigur, sa ma infunde acum, dar daca am si acum dreptate? De unde reiese inca o data ca vorba clara, corecta, dreptatea, Dumnezeu exista perfect, si-si fac lucrarea in lume. Au raspindit zvonul ca am prieteni sus-pusi si de aia vorbesc in gura mare, ca in fond sint un provocator, scot dusmanii patriei la iveala, sa poata fi inhatati. Toti naivii se simteau si se simt in primejdie linga mine, am reusit sa am in jurul meu numai oameni dintr-o bucata, oameni hotariti, care au o idee clara in cap. Aceea de a turna patriotic. Am avut si am prieteni sus-pusi, in fond am fost si sint un provocator. Am provocat si provoc la analiza, la discutie, la critica. Vi se pare ca e bine? Acum cind e atit de rau?

Dupa 1989 sobolanii au iesit la suprafata. Fusesera ingrasati de regimul de dinainte, in subterane. Acum au inceput sa umble liber pe strazi, sa muste in deapta si stinga, sa infulece toata tara. Sint sub forma de falsi ministri, falsi lideri de sindicat, falsi directori, falsi proprietari si falsi privatizati, falsi bancheri, falsi industriasi, falsi afaceristi. Cercetatorul lui Adrian Grigore a vazut in beciurile Blocului Turn de la Magurele Congresul de constituire a Asociatiei Sobolanilor Liberi. S-a dat liber sobolanilor la oameni. S-a dat drumul la libertate. De 14 ani rod astia la Romania, si vor mai roade inca 114 ani, e tara bogata.

Primele lor actiuni au fost mineriadele. Minerii chiar au vrut sa-i cafteasca pe sobolani, sa puna ordine in tara. Dar sobolanii i-au trombonit pe mineri, s-au deghizat ei in mineri, si i-au trosnit pe sarmani. Astfel umbla vorba ca s-ar fi instaurat dupa 1989 democratia in Romania, si s-ar fi desfiintat mineritul.

Prin anul 2000 al cosmarului de epoca pe care il traим s-a scos la concurs, dupa moda de la Hollywood, postul de director al institutului din jurul meu. Cum sint un mare actor innascut, mi-am depus dosarul. Concursul s-a tinut fara sa fiu anuntat, pe tacute, pe soptite (in spatele casei, in fundul gradinii, in dosul curtii, in niste boscheti, in tufe). Cooperare mutuala a unui sobolan din beciurile ministerului, a unei biete sefe de personal, probabil terorizate, si a unui troglodit ce-a binemeritat. Dupa vreo doi rezultatul a cedat prin boala mentala definitiva si irevocabila, adeverind vorba bunului manager. In 2001 al aceluasi cosmar s-au scos iarasi dupa moda la concurs postul de director stiintific al institutului si cel de sef de-o sectie. Imi depun dosarul, impreuna cu altii, si comisia face intr-o zi convocarea oficiala. Cind ne vede pe toti se emotioneaza pe dinlauntru, se face rosie de bucurie, si ne spune ca e obosita in ziua aia si nu poate sa judece. Asta dupa un an de la anuntul de initiere a concursului. In fine, ne vedem de treaba, si ea, comisia, pirdalnica, prinde de veste ca mai toti candidatii sintem plecati in strainatate intr-un acelasi scurt interval de timp, plecati, zic, mai toti, cu exceptia a doi predestinati, si fixeaza data concursului taman intr-una din aceste zile cind noi, astilalti, nu eram in tara. Coincidenta nebuna, succes maxim, trei prune cistigatoare, adica, mai exact, doi ochi vineti si-un ordin! Cei doi statuti acasa au luat normal concursul. Pe sus, poate, pentru ca nimeni nu-i poate considera sefi cu asa o democratie. Mai interesant e ce mi s-a aratat mie ca ar fi componenta unei comisii eficiente la

ordin: un sobolan de partid viclean si prost ca noaptea, un caucazian fonf cu ordine teroriste, o fleasca ce umbla dupa ciupeli marunte (cu mita primita), un zapacit ce lupta pe baricade, si unul care straluceste prin absenta. Parintii patriei isi numesc functionarii prin frauda dreapta. Cind te intilnesti cu astia pe strada sint in stare sa-ti fure ceasul, daca te uiti in partea ailalta, de-aia e bine sa-i privesti drept in ochi. Cred in sobolani, m-au muscat personal, pardon, de undeva.

Cercetatorii protesteaza, vor sa salveze cercetarea stiintifica. Falsi lideri de fals sindicat ii duc fals la false manifestatii unde in mod fals pun falsi jandarmi pe ei. Care si ei se falsifica astfel. Eu am vazut un voios cu pistol care proslavea cercetarea stiintifica in cimitir.

In peregrinarile lui prin tenebrele Bibliotecii din Turn omul nostru il intilneste pe Ceausescu si are o explicatie cu el. Secretarul general al partidului invinge in aceasta discutie dialectica din care se vede clar ca peccerismul a invins definitiv in Romania la orase si sate.

Personajul nostru cauta cu disperare. Gaseste calea catre parintele cercetator, retras la schit, care il invata ca solutia se afla in Vietile Sfintilor Parinti. Ca cele lumesti se duc, te satura poate pentru o zi, sau doua, dar a treia zi iti cer altele, si altele, si ca lacomia, foalele, burdihanul si golul din noi n-au sfirsit. Abstinenta, cumpatarea, intelegerea sint caile. Cunoasterea si stiinta.

Va uitati la politica proasta a Romaniei si la cartoanele ei animate? Cum vine unul nou, cum da sa faca ceva. Orice, numai sa nu adoarma. Golul adinc din sufletul acestor cartoane le face avide de miscare, de luat masuri, de intors tara pe dos. Daca aceste table nu fac cu mina, nu simt ca fac. In capul lor nu se misca nimic. Golul de acolo le ameteste. Trebuie sa puna mina, sa faca ceva, altfel le apuca damblaua, au vertij, le loveste apoclepsia. Singurul lucru bun pe care ar trebui unii sa-l faca ar fi sa nu puna mina, sa nu faca nimic in oficiu, sa nu dea pe la slujba, sa-si vada de alte alea, sa nu atinga. Sint ca scoafa in muzeu. Daca nu putem s-o dam afara cel putin sa incercam s-o invatam sa nu puna ritul. Ar fi pacat, strica muzeul. Unii ar trebui platiti sa nu faca nimic. Cred ca asta ar fi un tirg acceptabil pentru toata lumea democratica.

Personajul nostru ajunge in sfirsit la Ninive. Acolo da solutia salvarii cetatii pacatoase. Sa-si puna toti cenusa in cap, si sa regrete faptele lor cele rele. Ceea ce se si face. Urmarea e ca cetatea cade sub loviturile dusmanilor, el singur se ingroapa cu tablitele sacre ale stiintei si i se pierde urma.

Solutia pare un esec. Am inteles totul, dar nu functioneaza.

De altfel, daca e sa gasim o scadere cartii, ca orice scadere (noi cercetatorii sintem obisnuiti cu limitele, avem o malformatie profesionala in aceasta directie), ar fi, dupa slaba mea pricepere, o oarecare absenta a viziunii epice. Care, daca e sa fie, poate cadea usor in tezism si tendinta, ceea ce ar fi fatal. Asa ca o astfel de scadere, daca e, mai bine ca e.

Cartea e buna pina si in posibilele ei neimpliniri. Ceea ce da iarasi masura admirabila a acestui succes literar.